

Войтюк О. А., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови НА ДПС України ім. Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)

Ваклюк Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри англійської мови НА ДПС України ім. Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)

Балендр А. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови НА ДПС України ім. Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)

АКТИВНЕ СЛУХАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНА СТРАТЕГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті розглядається сутність такого поняття як активне слухання, його зовнішні ознаки та практична значимість для розвитку навичок ініціативного спілкування професійного спрямування. Визначаються основні правила поведінки активного слухача, які допомагають перетворити пасивне слухання в активне.

У статті також окреслюються основні етапи впровадження активного слухання на практичних заняттях з англійської мови для ефективного розвитку як ініціативної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників, так і їх професійних навичок ведення бесіди, що в сукупності забезпечить виконання їх службових обов'язків на належному рівні.

Ключові слова: активне слухання, комунікативна компетентність, заняття з іноземної мови, етапи, офіцер-прикордонник.

В статье рассматривается сущность такого понятия как активное слушание, его внешние признаки и практическая значимость для развития навыков иноязычного общения профессиональной направленности. Определяются основные правила поведения активного слушателя, которые помогают преобразовать пассивное слушание в активное.

В статье также определены основные этапы внедрения активного слушания на практических занятиях по английскому языку для эффективного развития как иноязычной коммуникативной компетентности офицеров-пограничников, так и их профессиональных навыков ведения беседы, что в общей сложности обеспечит выполнение их служебных обязанностей должным образом.

Ключевые слова: активное слушание, коммуникативная компетентность, занятия по иностранному языку, этапы, офицер-пограничник.

Постановка проблеми. Як показує сьогодення, ні в кого вже не викликає сумнівів той беззаперечний факт, що володіння хоча б однією іноземною мовою є важливою складовою професійної компетентності сучасного фахівця у будь-якій сфері людської діяльності. Іноземна комунікативна компетентність дозволяє спеціалістові швидко отримувати інформацію, аналізувати її та ефективно впроваджувати у свою повсякденну професійну діяльність. Володіння іноземною мовою також сприяє ефективній співпраці із зарубіжними колегами, допомагає ознайомитися із сучасними тенденціями на міжнародних зустрічах, симпозіумах, конференціях, під час проведення спільних проєктів, тренінгів тощо. Тобто знання іноземної мови допомагає професіоналу йти в ногу із сучасним розвитком та відповідати світовим вимогам до сучасного фахівця.

Поряд з цим слід зазначити, що володіння іноземною мовою для деяких сфер професійної діяльності є запорукою не лише власного фахового зросту, але і запорукою ефективного виконання повсякденних професійних обов'язків на належному рівні. Це стосується і службової діяльності прикордонників, які здійснюють обробку інформації іноземною мовою, здійснюють перевірку документів та транспортних засобів іноземних громадян, які перетинають Державний кордон України, проводять з ними інтерв'ювання, приймають участь у міжнародних тренінгах, ділових іграх, спільних патрулюваннях кордону тощо. А тому і підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників передбачає пошук нових шляхів до ефективного оволодіння іноземною мовою професійного спрямування, що в свою чергу і сприятиме підвищенню їх професійного рівня відповідно до сучасних стандартів.

Отже, навчання курсантів техніці активного слухання під час вивчення іноземної мови, на нашу думку, сприятиме не лише кращому розвитку їх навичок іншомовного спілкування, але й матиме позитивний вплив на їх становлення як особистостей з високим рівнем культури спілкування, що також допомагатиме їм у виконанні своїх повсякденних обов'язків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури з даного питання свідчить про те, що проблематика активного слухання постійно піднімається у різних дослідженнях як вітчизняних так і зарубіжних науковців.

Вивченню сутності та різних аспектів активного слухання, його принципів, а також використання технік активного слухання приділили увагу у своїх дослідженнях такі вчені як І. Атватер, Б. Волков, Н. Волкова, Е. Карлсон, Д. Менктлоу, Р. Уейнріб, Д. Шиллінг та багато інших. Поряд із цим слід також зазначити, що у переважній більшості активне слухання досліджується у сфері психології спілкування, психологічного консультування, психотерапії тощо.

Аналіз наукових досліджень дозволяє говорити про те, що питання активного слухання є досить актуальним під час професійної підготовки і її ролі приділяється значна увага у сучасних наукових дослідженнях. Однак питання навчання та використання активного слухання під час вивчення іноземної мови в цілому та під час професійної іншомовної комунікативної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників зокрема розкрито не в повній мірі.

Мета статті. Розглянути сутність активного слухання в процесі спілкування та визначити етапи його впровадження на заняттях іноземної мови під час професійної іншомовної комунікативної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Виклад основного матеріалу. Активне слухання прийшло в освітню сферу з таких видів діяльності як надання психологічних консультацій, проведення психотерапії та різноманітних соціально-психологічних тренінгів.

Так науковці Б. С. Волков та Н. В. Волкова визначають активне слухання як техніку спілкування із співрозмовником, яка полягає в наданні йому підтримки під час розмови з метою активування його мовлення

та збереження його внутрішнього психологічного комфорту [2].

Активне слухання допомагає краще зрозуміти почуття та думки співрозмовника за допомогою особливих прийомів, а також самому прийняти активну психологічну і інтелектуальну участь у розмові. Активне слухання ще також називають емпатійним слуханням, а це означає, що слухач під час розмови переключається зі своїх думок, почуттів та психологічного стану і повністю налаштовується на думки, почуття та психологічний стан співрозмовника.

Е. Карлсон та Д. Менктлоу визначають активне слухання як процес, коли слухач свідомо докладає зусиль, щоб почути не лише слова, які промовляє його співрозмовник, а, що набагато важливіше, спробувати зрозуміти усе повідомлення, яке він передає [3].

Так І. Атватер зазначає, що слухання – це активний процес, але лише у тому випадку, коли даний процес ґрунтується на бажанні слухати та на увазі до співрозмовника [1]. Тобто для того, щоб почути іншу людину і, більше того, зрозуміти його думки, почуття і емоції, які він хоче вам донести, нам необхідне елементарне бажання, бажання почути нашого співрозмовника.

Можна сказати, що під час діалогічного мовлення один співрозмовник ініціює і веде бесіду, а інший – співрозмовник-слухач – повинен уважно сприймати почуту інформацію та відреагувати таким чином, щоб його відповідь-реакція перегукувалася із почутою від співрозмовника інформацією, тобто прозвучала та ж сама думка, але вже перефразована іншими словами.

Ми погоджуємося з думкою науковців, що сутність активного слухання полягає у тому, що відповідь-реакція слухача не повинна нести у собі оцінювання чи критику раніше сказаного, не мати характер осуду тих емоцій чи думок, які висловив співрозмовник і таким чином не змушувати його «оборонятися» від вас, намагаючись відстояти свою позицію. Саме застосування активного слухання допомагає співрозмовнику не втратити бажання продовжувати бесіду, не дозволяє йому «закритися» у собі, а сприяє тому, що він готовий ділитися своїми почуттями та думками, що в кінцевому результаті допомагає йому ставати більш впевненим

Питання психології

у собі і вільніше почуватися під час ведення діалогу і таким чином позбутися різноманітних психологічних бар'єрів та ефективно розвивати комунікативні навички.

Виокремлюють такі зовнішні ознаки активного слухання:

- прояв зацікавленості;
- прагнення повністю зрозуміти співрозмовника;
- готовність забезпечити співрозмовника своєю підтримкою.

На перший погляд здається, що це досить легко активно слухати свого співрозмовника і ніяких особливих труднощів тут немає. Але це досить оманливе враження. Як і кожен вид людської діяльності, активне слухання теж має свої певні правила.

Так австралійський науковець Р. Уейнріб виділяє такі основні правила поведінки активного слухача:

- необхідно уважно слухати те, що говорить співрозмовник, намагаючись зрозуміти, що він має на увазі, аналізуючи як його вербальне мовлення так і невербальне;
- слід відповідати на почуте, не висловлюючи критики чи власного оцінювання, перефразовуючи думку співрозмовника або на рівні змісту сказаного, або на рівні його почуттів, які він переживав;
- утримуватися від висловлювання згоди чи незгоди з думкою співрозмовника;
- не пропонувати свою точку зору;
- не допускати того, щоб давати поради чи якісь пропозиції;
- бути обачним, щоб не перебити співрозмовника під час бесіди, не «збити його з думки» [5].

Д. Шиллінг вважає, що активний слухач повинен дотримуватися таких правил активного слухання [4]:

- дивитися на свого партнера по спілкуванню та підтримувати зоровий контакт;
- бути уважним, але ненапруженим;
- бути неупередженим;
- сприймати слова співрозмовника та намагатися відтворити їх у вигляді певного зображення;
- не слід перебивати співрозмовника та нав'язувати своє «рішення»;
- необхідно дочекатися, коли співрозмовник зробить паузу, щоб поставити йому уточнюючі питання;

• ставити запитання необхідно лише для того, щоб пересвідчитися, що ви вірно розумієте те, про що говорить ваш співрозмовник;

- намагатися відчувати те, що відчуває людина, яка з вами розмовляє;
- постійно здійснювати зворотний зв'язок;
- звертати увагу на те, що не було сказано, тобто на невербальні підказки.

Як видно із наведених вище правил, активне слухання – це не пасивний вид діяльності слухача, як інколи помилково вважають, тому що активний слухач повністю задіяний у процес розмови і саме від нього залежить успішне ведення комунікації та психологічне забезпечення його взаємодії із співрозмовником.

Визначають такі складові активного слухання:

1. Невербальна підтримка співрозмовника, (контакт очей, кивки, які виражають згоду з ним, «поза уважного слухання» тощо), яка допомагає йому зрозуміти, що ви уважно слідкуєте за ходом його думок, розумієте те, про що він говорить і сприймаєте.

2. Використання перефразування, із наголосом на тому, що це позиція співрозмовника («Ви вважаєте, що ...», «Отже, Ви гадаєте, що ... », «На Вашу думку ... », «Тобто, Ви говорите, що ... » тощо).

3. Інтерпретація змісту висловлювання співрозмовника, але необхідно слідкувати за тим, щоб не спиратися на власні емоції та судження, а зосередитися безпосередньо на тому, що саме думає і відчуває співрозмовник.

4. Отримання підтвердження від співрозмовника того, що його думка була вірно вами сформульована. Для цього варто використовувати такі уточнюючі питання як: «Я вірно Вас зрозумів?», «Так?», «Я нічого не переплутав?» тощо.

5. Демонстрація свого ставлення виключно до того, що було сказано. Тобто важливо висловлювати свою точку зору відносно змісту почутого, а не до особистості співрозмовника в контексті даної розмови.

6. Висловлення власної думки щодо почутого, при цьому необхідно підкреслювати те, що це Ваша особиста думка.

Питання висловлювання власної точки зору слухача з приводу почутого є досить

спірним, але більшість науковців схильні думати, що під час активного слухання це не зовсім доречно, адже може мимоволі зіпсувати атмосферу відвертої розмови, так як Ваша позиція може дещо відрізнятись від позиції співрозмовника.

Отже, активне слухання – це досить важка праця. Але, як вважає І. Агватер, вміння слухати – це не лише активний процес під час якого як слухач так і його співрозмовник несуть обоєпільну відповідальність за своє спілкування, але це ще й величезний дар, яким можна одарувати свого партнера по спілкуванню [1].

Навчання іншомовному спілкуванню також є і важкою працею обох сторін навчального процесу, і величезним даром, яким одаровують один одного викладач та ті, кого він навчає. На сьогоднішній день викладання іноземної мови має комунікативну спрямованість і ефективність навчання безпосередньо залежить від налагодженої взаємодії викладача і курсанта. Викладач повинен володіти не лише достатніми знаннями з питань педагогіки, методики викладання, іноземної філології, але й мати високий рівень психологічної компетентності для забезпечення на занятті належної психологічної атмосфери, яка сприятиме ефективному налагодженню взаємодії як між викладачем і курсантами, так і між самими курсантами, що в подальшому матиме свій позитивний вплив на оволодіння курсантами навичками іншомовної комунікативної діяльності.

Використання активного слухання на заняттях з іноземної мови матиме, на нашу думку, потрійний вплив.

Перш за все, активне слухання є невід'ємною складовою «професійного арсеналу» викладача, який орієнтований на комунікативний метод навчання, використовує також інтерактивні методи навчання та фасилітацію на заняттях з іноземної мови, які передбачають налагодження такої взаємодії між викладачем і курсантами, яка позитивно впливатиме на розвиток іншомовної комунікативної компетентності курсантів. Використання активного слухання дасть змогу створити атмосферу відвертих, щирих відносин, так як курсанти побачать у викладачеві не суворого керівника, контролера чи рецензента, а співрозмовника, який їх не лише вміє уважно слухати, але й,

що дуже вагомо, зуміє почути і зрозуміти. Така взаємодія сприятиме зняттю психологічних бар'єрів курсантів та нівелює їх страх перед говорінням іноземною мовою. Як «активні», так і «пасивні» курсанти отримають змогу відчути себе впевненіше, а отже не будуть боятися говорити, висловлювати свою точку зору, приймати участь у різноманітних обговореннях на занятті, так як зникне острах перед тим, що викладач буде виправляти лексичні та граматичні помилки, перебивати, завершувати їх думку, критикуватиме їх точку зору чи не погоджуватиметься з нею тощо. За такої взаємодії увага курсантів сконцентрується не на тому, як саме треба побудувати своє висловлювання, а на тому, що він хоче сказати і що саме він хоче донести своїм партнерам по спілкуванню і таким чином поступово буде переходити від рецептивних навичок мовлення до розвитку репродуктивних навичок. Під час розвитку комунікативних навичок курсанти зможуть більш ефективно розширювати свій словниковий запас з тем, які вивчаються, будуть розвивати вміння граматично вірно оформляти своє мовлення та використовувати опрацьований іншомовний матеріал у відповідних повсякденних та службових ситуаціях. Поряд з цим слід зазначити, що використання активного слухання сприятиме також позитивному розвитку навичок як монологічного, так і діалогічного мовлення. Коли під час свого висловлювання курсант буде відчувати підтримку, розуміння та зацікавленість викладача, це спонукатиме його до подальшого висловлення, більш глибокого розкриття власної точки зору, своїх думок, обґрунтування своєї позиції, допоможе йому навчитися як саме необхідно вести бесіду, як правильно реагувати на репліки співрозмовника, спрямовувати розмову у потрібне русло тощо.

Вміле використання активного слухання на заняттях з іноземної мови допоможе також ефективному розвитку не лише навичок говоріння, але й аудіювання та перекладу. Як ми вже раніше зазначали, однією із складових активного слухання є перефразування думки співрозмовника, для того, щоб отримати від нього підтвердження, що ми вірно зрозуміли хід його думок, а також дати йому зрозуміти, що ми його уважно слухаємо і таким чином закріпити

довірчі відносини із співрозмовником. Якщо ж говорити за ведення розмови іноземною мовою, то використання викладачем перефразування допоможе курсантам розширити свій лексичний та граматичний базис. Адже вони будуть чути від викладача інтерпретацію своєї думки, але іншими словами та в іншому граматичному чи стилістичному оформленні. Таким чином курсанти матимуть змогу збагатити свій лексичний запас новими лексичними одиницями, поповнити синонімічні ряди тих слів та словосполучень, які вони вже використовують в усному мовленні, ознайомляться з новими граматичними конструкціями, які можуть використовуватися для висловлення однієї і тієї ж думки. Використання викладачем нових лексичних та граматичних одиниць під час спілкування з курсантами, навчить їх розпізнавати даний матеріал під час усного мовлення, сприймати його на слух, що сприятиме в свою чергу розвитку мовної здогадки курсантів, їх вмінню оперувати лексико-граматичним матеріалом згідно ситуації та відповідних стилістичних вимог.

І на решті, ефективне використання активного слухання на заняттях з іноземної мови матиме позитивний вплив не лише на налагодження плідної взаємодії як між самими курсантами, так і між викладачем і курсантами для ефективного розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, але й сформує у курсантів вміння вести бесіду, що є важливою складовою їх професійної компетентності. Під час виконання своїх службових обов'язків офіцери-прикордонники постійно спілкуються з іноземними громадянами, які перетинають Державний кордон України. Відповідно до правил культури поведінки офіцери-прикордонники повинні вміти здійснювати опитування іноземних громадян під час перетину кордону. А тому, використання активного слухання на заняттях з іноземної мови служитиме курсантам за модель поведінки під час ведення бесіди, яка допоможе їм не лише ефективно оволодіти навичками іншомовної комунікації під час освітнього процесу, але й в подальшому здійснювати інтерв'ювання іноземних громадян відповідно до стандартів культури поведінки офіцера-прикордонника. Курсанти зможуть розвинути такі риси, як ввічливість,

толерантність, терпимість, врівноваженість, вміння слухати і чути, тобто зрозуміти точку зору іншої людини тощо.

Для ефективного розвитку навичок активного слухання впроваджувати його слід на заняттях поетапно.

На першому етапі викладач має ознайомити курсантів з таким поняттям як активне слухання, роз'яснити їм, чому воно відіграє таку важливу роль під час здійснення комунікації, зосереджуючи увагу курсантів на їх подальшій професійній діяльності, а також зазначити основні принципи використання активного слухання у ході спілкування.

Для того, щоб курсанти зрозуміли, як саме на практиці застосовувати активне слухання під час розмови, слід перейти до другого етапу. На цьому етапі викладач викликає собі у помічники одного із курсантів і розігрує з ним розмову, в той час як решта навчальної групи уважно спостерігає за її перебігом. Курсанта, який буде приймати участь в розмові, просять обрати тему, яка б була йому близькою, цікавою, чи можливо хвилюючою на даний момент, тобто тема розмови має бути такою, яка викликає у курсанта певні емоції і він має що сказати з цього питання, чим поділитися тощо. Викладач же ж демонструє всі принципи активного слухання у дії.

Після цього необхідно залучити усіх курсантів-спостерігачів до обговорення того, що вони побачили, дати їм можливість проаналізувати лінію поведінки викладача у цій ситуації. Для того, щоб спрямувати їх у вірному напрямку, слід попросити курсантів визначити, чи було зрозуміло з розмови, яким є ставлення викладача до того, що сказав його співрозмовник, чи можуть вони чітко визначити позицію викладача по відношенню до теми розмови і самого співрозмовника, а також попросити їх навести ті уривки з розмови, які будуть служити підтвердженням їх слів. На даному етапі, в першу чергу курсант, який приймав участь у розмові, а потім і решта курсантів, повинні проаналізувати те, як викладач реагував на висловлювання свого співрозмовника, що він говорив і як він це робив, більше того, спонукати їх охарактеризувати, які відчуття сам курсант переживав під час розмови, а також що відчували курсанти-спостерігачі. Надзвичайно важливо на даному етапі

допомогти курсантам відчувати, що таке активне слухання, і допомогти їм зрозуміти, як воно діє на практиці. Слушним буде за допомогою мозкового штурму спонукати їх визначити ті вирази, які можна використовувати під час здійснення перефразування думки співрозмовника. Складений курсантами список викладач може доповнити своїми виразами, створюючи тим самим підґрунтя для їх подальшого самостійного використання перефразу на практиці.

На третьому етапі необхідно дати можливість вже парі з самих курсантів спробувати здійснити розмову із використанням активного слухання та подальшим її аналізом всією групою, звертаючи увагу на ті ж самі моменти, що і на другому етапі, спонукаючи курсантів здійснювати аналіз та проводити корегування більш усвідомлено, ґрунтуючись вже на тих знаннях, які вони мають.

Під час четвертого етапу необхідно поділити курсантів на пари і запропонувати їм підготовлену тему, яка б була цікавою для всіх без винятку курсантів. Пари самі можуть визначити, хто з них буде використовувати активне слухання. Викладач же виконує в такому випадку роль фасилітатора, тобто його завдання – це організувати парну роботу, слідкувати за тим, щоб у всіх парах обидва курсанти приймали активну участь у розмові, а після цього залучити усіх до спільного обговорення, щоб курсанти ділячись своїми думками, враженнями та

відчуттями, змогли краще зрозуміти процес використання активного слухання під час спілкування.

П'ятим етапом є регулярне використання курсантами активного слухання під час обговорення різноманітних навчальних тем на заняттях.

Висновки. Активне слухання – це не лише природній дар співрозмовників, але й важка праця, яка вимагає від обох партнерів по спілкуванню значної уваги, фізичних та розумових зусиль, які слід докласти, щоб «почути» свого співрозмовника, зрозуміти не лише суть його висловлювання, але і його емоційний стан. Знання основних правил активного слухання та їх використання на заняттях з іноземної мови відповідно до зазначених етапів є ефективною стратегією навчання іноземної мови під час підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Така стратегія сприятиме ефективному розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, а також розвитку їх навичок спілкування, що забезпечить в подальшому виконання службових обов'язків на належному рівні.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою різних комунікативних завдань для занять з іноземної мови, які будуть виконуватися з використанням активного слухання для ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників.

Література

1. Атватер И. Я Вас слушаю: (Советы руководителю, как правильно слушать собеседника). [Текст] / И.Атватер ; [Сокращенный перевод с английского], Издание 2-е. – М. : Издательство «Экономика», 1988. – 110 с.
2. Волков Б. С., Волкова Н. В. Психология спілкування в дитячому віці. [Текст] / Б.С.Волков, Н.В.Волкова ; (Серія «Дитячому психологу») 3-є вид. – СПб. : Пітер, 2008. – 272 с.
3. Manktelow J., Carlson A. Active listening: Hear What People are Really Saying / J. Manktelow, A. Carlson [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.mindtools.com/CommSkll/ActiveListening.htm>
4. Schilling D. 10 Steps To Effective Listening / D.Schilling [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.forbes.com/sites/womensmedia/2012/11/09/10-steps-to-effective-listening/>
5. Wajnryb R. Active Listening: An Effective Strategy in Language Learning. Creative Classroom Activities. Selected Articles from the English Teaching Forum. [Текст] / R.Wajnryb. – Washington, D.C. : United States Information Agency, 1995 – P. 25-27.

*Voitiuk O. A., candidate psihologichnih sciences, associate professor
Vakoliuk T. V., candidate pedagogichnih sciences, associate professor
Balendr A. V., candidate pedagogichnih sciences, associate professor*

ACTIVE LISTENING AS AN EFFECTIVE STRATEGY OF THE FOREIGN LANGUAGE TEACHING DURING THE FUTURE BORDERGUARD-OFFICERS TRAINING

The article deals with analysis of such notion as active listening and its usage at the English lessons for the effective development of foreign language communicative skills of the future borderguard-officers.

The foreign language knowledge for some professional spheres is the guarantee of the effective accomplishment of the daily professional duties in a proper way. It concerns the service activities of the borderguards as well, because they conduct the inspection of foreigners, their documents and vehicles during the border crossing. So the training of the borderguard-officers includes the intensive foreign language learning for specific purposes to increase their professional level for complying with the world standards.

According to the analysis of different scientific approaches the active listening is defined as an active process during which the active listener tries not only to hear what the speaker says, but he should also understand his thoughts, feelings and emotions. In order to achieve this aim the process should be based on the willing of the active listener to “hear” his interlocutor and to concentrate his attention on the speaker’s opinion.

In the article the following rules for the active listener have been defined:

- nonverbal support of the speaker (eye contact, nodding, “active listening pose” and many others);*
- paraphrasing of what was said in different words;*
- usage of additional questions to ascertain that you understand him either on the level of his thoughts or on the level of his feelings;*
- refrains from being prejudged or critical as for the speaker’s views;*
- refrains from interfering with or interrupting the speaker;*
- avoiding of offering your own advice or suggestions according to what was said;*
- readiness to understand not only the speaker’s words, but also those nonverbal signs he shows.*

The author underlines the importance of the active listening usage at the English lessons because it will stipulate the creation of favourable psychological atmosphere which is an essential condition of effective interaction. It will also have a great influence on the cadets’ foreign communicative skills development, as it will facilitate the development of speaking, listening and translating skills, enrichment of the cadets’ vocabulary and grammar knowledge. Moreover the active listening will help to develop the cadets’ conversational skills which are an integral part of their professional competence.

In addition the stages for the active listening introduction into the foreign language lessons have been outlined in the article. Following these stages the cadets will have an opportunity to get acquainted with the notion of the active listening and its essential rules as well as to try it out while working in pairs and discussing different subjects at the lessons.

Key words: active listening, communicative competence, foreign language lessons, stages, officer-borderguards.